



Barne- og familiedepartementet  
Familie- barnehage og likestillingsavdelingen  
Postboks 8036 Dep  
0030 Oslo

## **HØRINGSUTTALELSE FRA REFORM – RESSURSSENTER FOR MENN TIL RAPPORT FRA ARBEIDSGRUPPE - ”TILTAK FOR Å BESKYTTE BARN MOT OVERGREP”**

Vold mot barn er et alvorlig problem. Reform – ressursenter for menn støtter intensjonene i utvalgets mandat, og mener det er positivt og nødvendig med tiltak som beskytter barn mot overgrep fra en eller begge foreldrene. Likeså støtter Reform utvalget og dets mandat i behovet for å styrke kvaliteten i de instanser som skal vurdere beskyldninger og klargjøring av beviskrav ved pådømmelse i slike saker.

Reforms er derimot uenige i flere av de konklusjoner utvalget trekker.

### **Reform mener:**

- "Når utgangspunktet er galest, blir resultatet tidt originalest"  
Utvalget baserer sine forslag ut fra manglende kunnskapsgrunnlag. Utvalgets utgangspunkt er nærmest en ensidig forståelse av at det kun er fedrene som slår sine barn. Dette svekker utvalgets troverdighet med hensyn til forståelse og virkninger av foreslåtte tiltak.
- Utvalget mangler et generelt likestillingsperspektiv i sitt arbeid.
- Omsorgssvikt og straffbare forhold bør reguleres gjennom barnevernlov og straffelov, og ikke gjennom barneloven.
- Barnelov bør endres for å forebygge konflikter som igjen vil bidra til å redusere falske anklager.
- Både for i sikre barns situasjon og fremme rettssikkerhet til påståtte overgripere, bør barnevern, politi, påtalemyndighet og domstoler styrkes.
- Utvalgets utsagn om at samværsrett står sterkt i Norge, står i sterk kontrast til den praktiske virkeligheten øvrige instanser som arbeider nært fedre opplever.
- Bevisførsel for å nekte foreldre samværsrett bør ikke reduseres.
- På bakgrunn i utvalgets sammensetning, setter Reform spørsmål ved utvalgets troverdighet.

## Hva skjer når det meldes om overgrep mot barn?

### Barnevernets rolle

Barnevernet med hjemmel i barnevernloven vil kunne sikre barnet nødvendig tiltak med tanke på beskyttelse og omsorg. Når (en av) foreldrene selv eller andre melder om bekymring for barns situasjon med hensyn til overgrep (innbefattet barn som vitne til vold), fremmes vanligvis slike henvendelser til barnevernet. Barnevernet vil som hastesak måtte vurdere akutt-graden i slike saker, evt. raskt intervensjon med tanke på å sikre barnets situasjon og implisitt i dette måtte vurdere den andre forelderens omsorgsevne. Barnevernet vil også vurdere å kontakte politiet etter vurdering av straffbare forhold begått av overgriper. Barnevernet vil også vurdere barnets situasjon på sikt, og evt. fremme forslag til fylkesnemnda i fall endring av omsorgsansvar og andre tiltak.

### Politiets rolle

Politi, påtalemyndighet og domstoler vil kunne pågripe og pådømme overgrep etter vanlige strafferettslige prosedyrer og kriterier. I noen saker, ofte i saker med alvorlige akutte overgrep mot barn, kontakter innmeldere politiet direkte. Med bakgrunn i en vurdering av sannsynligheten for at det har vært begått straffbare handlinger, vil politiet akutt intervensjon både med tanke på beskyttelse og skjerming av barnet og håndgripelse av den som har begått overgrepet. Politiets videre arbeid i denne saken vil være todelt. For å sikre barnet, vil politiet melde saken til barnevernet. Parallelt vurderer politiet de straffbare forhold i slike saker, og evt. fremme saken for forhørsretten med tanke på varetekt og besøksforbud. Påtalemyndigheten vil så kunne ta ut siktelse og senere tiltale. Politiet er også gitt hjemmel til akutt å ilegge besøksforbud. Forhørsretten vil kunne ta stilling til forlengelsen av besøksforbud.

Situasjonsbeskrivelse over kan virke som en idyllisk beskrivelse, og det er viktig å erkjenne at slike saker er komplekse og vanskelig å vurdere og behandle både for barnevern, barnevernets fylkesnemnd, politi og domstoler.

Videre stiller overstående situasjonsbeskrivelse noen forutsetninger:

- at barnevernet er i stand til å foreta en grundig vurdering av meldingen om overgrep
- med bakgrunn i de vurderinger som er foretatt, er barnevernet utstyrt med virkemidler som beskytter og sikrer barns omsorg
- at politiet er i stand til å foreta en best mulig etterforskning av saken
- med bakgrunn i funn i etterforskningen, er domstolene gitt virkemidler til å hjelpe og dømme personer som har begått overgrep mot barn

### Falske vs. reelle beskyldninger.

Det er vanskelig å vurdere hvilke beskyldninger som er reelle og hvilke som er falske. Foruten å ivareta barnets behov, er de involverte instansers viktigste oppgave initialt å skille mellom falske og reelle beskyldninger. Kompetanseheving i de respektive instanser er viktig i denne sammenheng. Reform – ressurscenter for menn mener at de instanser som skal håndheve beskyldninger og anmeldelser, bør styrkes for å bedre kunne avdekke, og bedre kunne fastslå hvilke beskyldninger som er sanne, og hvilke som er grunnløse. Barnevernets kompetanse og ressursituasjon og barnevernlovens innhold må ta høyde for at barnevernansatte kan intervensjon ved overgrep mot barn. Likeså må strafferettspleien sikre politiets, påtalemyndighet og domstolenes mulighet til å identifisere og pådømme overgripere, likeså å avdekke falske beskyldninger. Barn utsatt for overgrep må sikres vern gjennom

barnevernet, og personer som overgriper seg på barn og sådan begår en straffbar handling, skal tas hånd om av strafferettspleien. Reform mener således at overgrep mot barn bør sikres gjennom barnevernlov, straffelov og straffeprosesslov, og ikke gjennom barneloven.

Reform ser barneloven primært som en normativ lov som skal sikre ulike forhold mellom foreldrene og barn, og at barnelovens viktigste funksjon er å regulere forhold innad i familier i en tilstand uten omsorgssvikt og overgrep. Reform mener således at barneloven ikke bør ta i seg bestemmelser som skal regulere omsorgssvikt og straffbare forhold.

Reform mener at barneloven bør endres på vesentlige punkter. Dette er forhold som går på generelle samværsordninger og foreldreansvaret, og som ligger utenfor utvalgets mandat. Kort uttrykt bør barneloven i likestillingsperspektiv endres for å skape normer som kan virke konfliktforebyggende, og derigjennom redusere behovet for rette skyts mot den andre parten som ved falske beskyldninger.

I saker der overgrep er dokumentert, sannsynliggjort og pådømt, vil det være naturlig at barnelovens intensjoner med samvær må vike framfor barnas psykososiale behov og barnas behov for sikkerhet.

### **Beveggrunner for falske beskyldninger.**

Etter Reformers erfaringer direkte med enkeltsaker og gjennom rapporterte saker som har havnet i rettspleien, beskylder mange kvinner barnas fedre for seksuelle overgrep som et ledd i strategien for å beholde hovedomsorg og begrense fars samvær. Mennene opplever å måtte stå i en situasjon der de må bevise sin uskyld for å få treffe sine barn. I praksis er fedre som blir utsatt for slike mistanker utsatt for grove krenkelser. Spørsmålet er om ikke slike saker også utsetter barna for overgrep. Da må det også drøftes hvordan man skal beskytte barna mot slike overgrep. Dessuten vil redusert samvær for samværforelderen gjennom dagens barnebidragsregler gi økonomisk vinning for hovedforsørger. I en situasjon hvor det i dag i all hovedsak er mor som får hovedomsorgen for barn ved samlivsbrudd og det er far som ender opp med samvær kan en innskjerping av lovverket som arbeidsgruppa foreslår få en utilsiktet men uheldig konsekvens for mange fedre. Først hvis utgangspunktet ved samlivsbrudd er at omsorgen for barna skal deles likt, vil innskjerpingen av lovverket være tjenelig. Likestilling i praksis i forbindelse med samvær for barna kan slik sett redusere grunnlaget for falske anklager om overgrep mot barn.

Det er ingen dokumentasjon på at barn i saker som omhandler foreldreansvar, fast bosted og samvær er spesielt utsatte for overgrep. Det må i så fall være i de konkrete saker hvor foranledningen til samlivsbruddet direkte er utledet av et overgrep. Her gir allerede eksisterende lovverk tydelige føringer, noe som påpekes av arbeidsgruppa selv. Ønsket om å beskytte barn vil her gi en effekt som medfører ulikestilling og diskriminering av menn i forhold til kvinner.

### **Redusert krav til bevisbyrde i saker med mistanke om overgrep mot barn?**

Selv om det ikke finnes gode omfangsundersøkelser, antas det at det er store mørketall og underrapportering av foreldres vold mot barn. Lojalitet, maktforhold, opplevelse av egen skyld/skam og represalier fra en partner som har overgrepet seg på barn, er forhold som gjør det vanskelig for en av foreldrene å rapportere overgrep mot barn. Når utenforstående rapporterer om mistanke om overgrep, vil man også oppleve benektning av overgrep, også fra den av foreldrene som ikke har begått overgrep. Ved utforming av lovverk, ser Reform således de motstridende hensyn mellom styrking av barns rettsvern og samtidig hensynet til foreldrenes rett til kontakt med sine barn. Men barns behov kan ikke ha forrang foran andre

generelle strafferettslige prinsipper med krav til bevisbyrde. Tanken om ”samværenekt for sikkerhets skyld” kan få alvorlige utilsiktede virkninger som fare for økning av ubegrunnede anklager og undergraving av barns rett til kontakt med sine foreldre. Beskyldninger om overgrep må i så stor grad som mulig fremmes for rettsinstanser med legitimitet basert på faglig tyngde og krav til bevisførsel tilsvarende øvrige deler av strafferettspleien. Det er alvorlige inngrep både i barns liv og den påståtte overgriper å miste kontakt med hverandre, og det må kreves prosessuell grundighet før slike vedtak og dommer fattes. Reform erkjenner at det vil være en stor belastning for den av foreldrene som (an)melder den andre forelder for overgrep mot felles barn. Men framfor å senke kravene til bevisførsel, finnes andre virkemidler som styrker (an)melderens situasjon, som utbygging av bistandsadvokatinstuttet og utbygging av hjelpeapparatet som raskere kan identifisere og verifisere overgrep.

### **Samværsretten – står den sterkt i Norge?**

Reform – ressurscenter for menn er uenige i utvalgets påstander om at samværsrettet står sterkt i Norge. Utvalget beskriver nærmest samværsretten som problematisk. Mange samværsfedre Reform har vært i kontakt med, uttrykker hvor vanskelig det i praksis er å gjennomføre samværet med sine barn i en konfliktsituasjon med barnas mor. Studier viser videre at 28% av barn som har ikke-samboende foreldre ikke har sett samværsforelder den siste måneden (Samvær og fravær NIBR 1997, Jensen, Clausen). Snarere å hevde at samværsretten står sterkt, mener Reform det snarere er å hevde at hovedomsorgen står sterkt i Norge. Både ut i fra barns behov for kontakt med begge foreldrene og i et likestillingsperspektiv, er Reform sterkt uenig i utvalget at man skal senke kravene til samværsnekt med bakgrunn i (udokumenterte) beskyldninger om overgrep mot barn.

### **Kvinner slår!**

Voksnes vold mot sine barn er i norsk sammenheng for dårlig dokumentert. Det er ikke grunnlag for å slå fast at fedre utøver vold mot sine barn i større grad enn sine mødre. Snarere kan man stille spørsmål om mødre som vanligvis har den praktiske hovedomsorgen for sine barn, i større grad enn fedrene opplever slitasje og frustrasjon i kontakten med sine barn. Dette er en situasjon som fort kan ende i voldsbruk. Osloundersøkelsen (NOVA, Stefansen, Pape 2004) viser at det er andre forhold enn kjønn som fremmer vold i familien, som lav sosial status og rusmisbruk. En studie fra Canada i 1998 dokumenterer at kvinner slår sine barn like mye som fedrene gjør. Kvinner i enkelte land tyr til mer fysisk avstraffelse av barn og vold mot barn enn menn gjør (WHO 2003). Reform mener utvalget nærmest har en ensidig forestilling knyttet til stereotypien om at det er far som slår. For å tørre å se virkeligheten og forstå vold innad i familien, må man ha et mer åpent forhold til problematikken. Stereotypiske forestillinger om **den gode mor** og **den aggressive mannen**, reduserer forståelsen av et alvorlig problem.

### **Mandatets manglende bredde i instanser som er aktuelle til høringsmøter.**

Mandatet signaliserer ulike organisasjoner som aktuelle for å innkalle til høringsmøter. Reform opplever disse signalene fra utvalgets oppdragsgivere som tendensiøst selektive. Organer som arbeider med likestilling som Likestillingsombudet og Likestillingssenteret mangler. Dessuten mangler organisasjoner som arbeider direkte med forholdet mellom barn og foreldre og foreldre imellom, som Reform – ressurscenter for menn, Foreningen 2 foreldre og Aleneforeldreforeningen.

### **Utvalgets sammensetning.**

Det er opplagt at utvalgets sammensetning med den skjeve kjønnsfordelingen bidrar til at utvalget mister troverdighet med henhold til breddeforståelse av en kompleks problemstilling. Videre reagerer Reform på at utvalget i så stor grad er sammensatt av personer tilknyttet

statlig forvaltning, primært fra Barne- og familiedepartementet. Den situasjonen at det totalt mangler utvalgsmedlemmer fra likstillingsorganisasjoner og fra interesse-organisasjoner som direkte arbeider med denne problematikken, svekker ytterligere utvalgets troverdighet.

Oslo 02.07.04

Per Kristian Dotterud  
Daglig leder, Reform – ressurscenter for menn